

EDUSKUNNAN
VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Helsingissä

11 päivänä toukokuuta 1993

Lausunto n:o 1

Talousvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 12 päivänä maaliskuuta 1993 valtioneuvoston periaatepäätöksen Imatran Voima Oy:n ja Teollisuuden Voima Oy:n hakemukseen ydinvoimalayksikön rakentamisesta talousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että muun ohella valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa talousvaliokunnalle.

Valtiovarainvaliokunnan asettamassa kauppa- ja teollisuusjaostossa, joka on valmistellut lausunnon valiokuntaa varten, ovat olleet kuuluttavina teollisuusneuvos Juha Kekkonen ja ylitarkastaja Sakari Immonen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, toimitusjohtaja Juhani Santaholma Perusvoima Oy:stä, varapääjohtaja Klaus Ahlstedt Imatran Voima Oy:stä, toimitusjohtaja Magnus von Bonsdorff Teollisuuden Voima Oy:stä, suunnittelija Kari Ritvanen Tilastokeskuksesta, taloustieteen osaston johtaja, professori Osmo Forssell Oulun yliopistosta, johtaja Esa Tommila Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, ekonomisti Turo Bergman Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, tutkimuspäällikkö Matti Koivisto Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, suunnittelupäällikkö Olli Saariaho Akava ry:stä, liiton sihteeri Artturi Pennanen Paperiliitosta, toinen puheenjohtaja Kalevi Väisänen Maaseututyöväen Liitosta, johtaja Pertti Laine Metsäteollisuus ry:stä, toimitusjohtaja Pentti Sierilä Teollisuuden Energiailiitosta, toimitussihteeri Panu Raatikainen Energiapoliittinen Yhdistys-Vaihtoehto ydinvoimalle, Modigen-yhtiön toimitusjohtaja Asko Vuorinen Wartsila Diesel International Ltd Oy:stä, toimitusjohtaja Aulis Kyllönen Kuhmon Lämpö Oy:stä, johtaja Pauli Hämäläinen Enso-Gutzeit Oy:stä, johtaja Pentti Pajunen Repola Oy:stä/Yhtyneet Paperitehtaat Oy:stä, toimitusjohtaja Martin Granholm Kymene Oy:stä, vuorineuvos Juhani Ahava Osuuskunta Metsäliitosta, toimitusjohtaja Mikko Kivimäki Rautaruukki Oy:stä, johtaja Olavi Siltari Outokumpu Oy:stä, professori Pentti Malas-

ka sekä assistentti Jouko Petäjä. Lisäksi professori Veli Pohjonen on toimittanut asiasta kirjallisen lausunnon.

Imatran Voima Oy ja Teollisuuden Voima Oy ovat 17.5.1991 päivätyssä hakemuksessaan pyytäneet ydinenergialain 11 §:ssä tarkoitettua valtioneuvoston periaatepäätöstä siitä, että yhtiöiden yhteistyönä toteutettavan uuden ydinvoimalayksikön rakentaminen on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

Valtioneuvosto on 25 päivänä helmikuuta 1993 antamassaan päätöksessä ydinenergialain 11 §:n nojalla päättänyt tehdä periaatepäätöksen siitä, että hakemuksessa tarkoitetun sähköteholtaan enintään 1400 megawatin kevytvesireaktorilla varustetun ydinvoimalayksikön rakentaminen Eurajoen kunnan Olkiluodon saarelle tai Loviisan kaupungin Hästholmenin saarelle rakennuslain mukaisissa kaavoissa ydinvoimalaitostoimintaan varatulle alueelle on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Lisäksi valtioneuvosto päätöksessään katsoo, ettei käytöstäpoistojätteiden loppusijoitustilan rakentaminen hakemuksessa esitetyllä tavalla ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista ja ettei tällä hetkellä ole riittäviä edellytyksiä tehdä ydinenergialain 11 §:n tarkoittamaa periaatepäätöstä käytöstäpoistojätteiden loppusijoitustilan rakentamisesta. Hakemus siten on tältä osin valtioneuvostossa hylätty.

Valtioneuvoston päätöksessä todetaan edelleen, että mikäli eduskunta päättää jättää periaatepäätöksen voimaan, on ydinenergialain 18 §:ssä tarkoitettua lupaa periaatepäätöksessä tarkoitettujen ydinvoimalayksikön ja sen kanssa samanaikaisesti toteutettavien ydinlaitosten rakentamiseen haettava viimeistään viiden vuoden kuluessa eduskunnan päätöksestä.

Valtiovarainvaliokunta on talousvaliokunnalle 2 päivänä kesäkuuta 1992 valtioneuvoston energiapoliittisen selonteon johdosta antamassaan lausunnossa n:o 3/1992 vp käsiteltyä energiapoliittikkaan yleisesti liittyviä, sähköhuollon

turvaamiseen ja siihen liittyen ydinvoimaan liittyviä kysymyksiä. Valtiovarainvaliokunta viittaa käsiteltävään hakemuksen johdosta sanotussa lausunnossa esittämäänsä.

Valtioneuvoston käsiteltävänä olevassa periaatepäätöksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että

käsiteltävänä oleva valtioneuvoston päätös tulisi jättää voimaan.

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta esittää kunnioittaen,

ettei käsiteltävänä olevaa valtioneuvoston päätöstä olisi kumottava.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Mattila, varapuheenjohtaja Luttinen, jäsenet Alaranta, Heikkinen, Hämäläinen, Jokiniemi, Kallis, Laakso-

nen, Lahti-Nuuttila, Louvo, Luukkainen, Malm, Mäki-Hakola, Ryyänen, Sasi, Savolainen, Turunen, Vihriälä ja Vähäkangas sekä varajäsenet Linnainmaa ja Törnqvist.

Eriävä mielipide

Tehdessään periaatepäätöstä ydinvoiman lisärakentamisesta valtioneuvosto on perustanut päätöksensä puutteelliselle taustatiedolle, sillä:

1) Energiapolitiikan vaihtoehtoista ei ole laadittu yhteiskuntataloudellisia kokonaislaskelmia, joista selviäisi arviot kunkin energiavaihtoehdon vaikutuksista mm. työllisyyteen, vaihtotaseeseen ja ympäristöön.

2) VTT:n laskelmissa käytetään matalaa 5 %:n reaalkorkoa vastoin nykytodellisuutta. Mikäli lainan korko tulee olemaan 7—8 %, ydinvoima on kalliimpaa kuin muut energiaratkaisut.

3) Ydinvoiman hintaan ei ole laskettu mukaan realistista vakuutusarvoa mahdollisen onnettomuuden varalta, uraanin louhinnasta aiheutuvia ympäristöhaittoja, voimalan purkukustannuksia eikä radioaktiivisen jätteen monituhatuotisia säilytyskustannuksia.

4) Voimayhtiöiden saamia tarjouksia ydinvoimalan rakentamisen kustannuksista tai edes arviota niiden suuruusluokasta ei ole julkisuudessa esitetty. Kokonaistaloudellisesti viides ydinvoimala on kannattamaton sijoitus, sillä ydinenergia on hyvin pääomavaltaista ja sen vaihtotasevaikutus on negatiivinen.

Suomi on luotu keinotekoisesti energiaparatiiksi vastoin maamme luontaisia edellytyksiä. Tämä on johtanut energian tuhlaukseen. Erityisesti sähkönkulutuksen kasvu on riistäytynyt käsistä. Suomen energiankäyttö suhteessa BKT:hen on OECD-maiden toiseksi korkein. Esimerkiksi Japani tuottaa tietyn BKT-arvon

puolta vähemmällä energiamäärällä. Energian tuhlailua on omiaan lisäämään sähkön hinnan halpuus: Suomessa teollisuuden sähkön hinta on teollisuusmaiden halvin, kotitaloussähkö on puolestaan kolmanneksi halvinta OECD-maissa.

Suomessa ydinvoimasuunnitelmat ovat vuosikymmeniä estäneet sekä vaihtoehtojen etsintää että etenkin niiden toteuttamista. Suomen energiapolitiikka on lukkiutunut ydinvoimaan, ja vasta aivan viime aikoina on keskusteltu energiapolitiikasta ja tutkittu vaihtoehtoja: puuenergiaa, tuuli- ja aurinkovoimaa, maakaasun tuontia putkella tai nesteytettynä, kotimaisia teknisiä ratkaisuja (kaasudieselit, suljettu kierto sellun keitossa, matalaenergiajärjestelmät) ja energiansäästöä. Mahdollisen myönteisen ydinvoimapäätöksen jälkeen on suuri vaara, että energiansäästö ja kehitteillä olevat vaihtoehtoiset energiantuotantomuodot jäävät kokonaan syrjään. Energia- ja ympäristötekniikan alalla Suomella on kuitenkin vahvaa näyttöä taitotiedosta; Suomessa on esimerkiksi huomionarvoinen osuus tuuli- ja aurinkoenergian tuotantoteknologian maailmanmarkkinoista. Ydinvoimavetoinen energiapolitiikka vie ratkaisevasti elintilaa ja resursseja tällaisilta potentiaalisilta vientivalteilta ja merkittäviltä työllistäjiltä.

Suomessa energiapolitiikan vaihtoehtoista ei ole laadittu yhteiskuntataloudellisia kokonaislaskelmia, joista selviäisi arviot kunkin energiavaihtoehdon vaikutuksista mm. työllisyyteen, vaihtotaseeseen ja ympäristöön. Kymmenien miljardien ydinvoimalahanke nähdään taika-

sauvainvestointina, joka muka käynnistää Suomen talouden kasvun ja nousukurvin. Ydinvoimalahanke perustuu tarkoitushakuisiin laskelmiin ilman puolueetonta, kokonaisvaltaista vertailua eri energiamuotojen välillä. Vetoaminen myyttisesti viidennen ydinvoimalan positiivisiin seurannaisvaikutuksiin ja uhkaaminen erilaisten investointihankkeiden pysähtymisellä on katteetonta. VaV:n kauppa- ja teollisuusjaostossa asiantuntijoina kuultujen teollisuuden päättäjien mukaan ydinvoimapäätöksen viivästyminen ei ole aiheuttanut investointien lykkääntymisiä pienimmäskään määrin.

Erityisesti tämänhetkisessä massatyöttömyys-tilanteessa on vastuutonta ratkaista energiahuolto keskitetysti, sillä siinä ei synny pysyviä työpaikkoja kuin vain muutamia satoja ja nekin yhdelle paikkakunnalle. Arviot ydinvoimarakentamisen työllistävästä vaikutuksesta perustuvat paljolti toiveajattelulle, eivätkä siten ole kovin uskottavia, mitä osoittaa myös arvioiden haarukka 18 000—500 000 henkilötyövuotta. Sitävastoin esim. bioenergian tuotannolla olisi varsinkin haja-asutusalueilla pysyvä, jopa 10 000 ihmisen työllistävä vaikutus.

Kokonaistaloudellisesti viides ydinvoimala on kannattamaton sijoitus. Ydinenergia on hyvin pääomavaltaista ja näin ollen siis kallista. Lisäksi sen vaihtotasevaikutus on negatiivinen. Ennen markan kellutusta, vuonna 1991, ydinvoimalan arvioitiin maksavan noin 9 miljardia Suomen markkaa. Voimayhtiöiden saamia tarjouksia tai edes arviota niiden suuruusluokasta ei ole julkisuudessa esitetty. Vaikka Suomessa onnistuttaisiin tarjouskilpailun, kotimaisten aliurakoiden ja taloudellisen laman avulla tinkimään ydinvoimalan hinnasta, tullee hankkeen rakennuskustannuksien hinnaksi kuitenkin pitkälti toistakymmentä miljardia markkaa. Suuri osa pääomasta tarvittaisiin ulkomaisena lainana — Suomeen, joka ennestäänkin on ylivelkaantunut.

Heikoin lenkki ydinvoiman kannattavuuslaskelmissa on käytetty korko. Kuten tunnettua, ydinvoiman kannattavuus on erittäin herkkä käytettävälle korolle. VTT:n laskelmissa käytetään matalaa 5 %:n reaalkorkoa vastoin nykytodellisuutta. Mikäli lainan korko tulee olemaan 7—8 %, ydinvoima on kalliimpaa kuin muut energiaratkaisut. Realistisella 10 %:n korolla yhden kilowattitunnin hinta nousee jopa 70 %. Joka tapauksessa nykyisillä koroilla on täysin yhteiskunnan kokonaisedun vastaista tuottaa energiaa ydinvoimalla.

Täytyy myös muistaa, että suurhankkeiden

kustannusarviot muuttuvat ja erityisesti ydinvoimaloiden rakentamisen hinta on tyypillisesti aina noussut. Puheistaan huolimatta teollisuus ei kuitenkaan kannan hankkeesta taloudellista vastuuta, sillä hankkeen puuhayhtiön TVO:n omistaa puoliksi valtionyhtiö IVO ja teollisuusyritykset, joista taas moni on valtionyhtiö. Taloudellinen vastuu ja riski kaatuu siis lopulta valtion ja veronmaksajien niskaan.

Jatkuva pääomakustannusten reaalinen nousu on ollut suurin yksittäinen syy siihen, että maailmalla tilataan nykyisin ydinvoimaloita vain noin kymmenesosa 1970-luvun alkupuolen tilausten määrästä. Vuonna 1991 tehtiin ainoastaan yksi tilaus Japanin ja Etelä-Korean ulkopuolella — Ranskassa. Sussexin yliopiston tutkimusten mukaan esimerkiksi Yhdysvalloissa ydinvoimaloiden käyttöökustannukset reaalisesti nelinkertaistuivat viidessätoista vuodessa, vuosina 1974—1989.

Lisäksi Suomessa ydinenergian paljon puhuttu halpuus perustuu siihen, ettei hintaan ole laskettu mukaan realistista vakuutusarvoa mahdollisen onnettomuuden varalta, uraanin louhinnasta aiheutuvia ympäristöhaittoja, voimalan purkukustannuksia eikä radioaktiivisen jätteen monituhattavuutisia säilytyskustannuksia. Ainoa tapa, jolla ydinvoima saadaan näyttämään kannattavalta, on jättää nämä pois laskuista tai arvioida ne johdonmukaisesti epärealistisen edullisina. Suomalainen ydinvoimateollisuus on saanut laskelmissaan ydinsähkön hinnaksi vain 14,2 penniä kilowattituntia kohti, kun jo pelkät käyttö- ja huoltokulut ovat esimerkiksi Yhdysvalloissa lähes 6 penniä kilowattitunnilta. Puuenergian käyttö sekä tuulivoimatuotanto tulisivat kilpailukykyisiksi, jos ydinvoimalat joutuisivat myös vastaamaan ulkoisista kustannuksista.

Euroopassa suunnitteilla tai jo käytössä olevat hiilidioksidi- ja/tai energiaverot vaikuttavat myös energiamuotojen edullisuuteen. Mikäli EY:n kaavailemassa ja jo Suomessakin kannatusta saaneessa hiilidioksidiverossa aiotaan verottaa oikeudenmukaisesti sekä päästöjä että käyttöä, olisi välttämätöntä verottaa myös radioaktiivisia päästöjä ja soveltaa ydinenergiaan ns. becquerelli-veroa.

Erilaiset talouden ja ympäristön ”reunaehdot” muuttavat siis koko ajan eri energiamuotojen keskinäistä edullisuutta. Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista sitoutua kalliisiin ja keskitettyihin energiaratkaisuihin, jotka eivät tarjoa vaihtoehtoja ja vapauksia tulevaisuuden valintojen suhteen.

Taloudellisten seikkojen huomiottajättämisen lisäksi valtioneuvoston periaatepäätös on myös ristiriitainen, sillä siinä tehdään päätös viidennen ydinvoimalan rakentamisesta, mutta samalla ilmoitetaan, että yhteiskunnan kokonaisedun mukaista ei ole käytöstäpoistojätteiden loppusijoitustilan rakentaminen. Toteamus, ettei ”käytöstäpoistojätteiden loppusijoitustilan rakentaminen hakemuksessa esitetyllä tavalla ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista ja ettei tällä hetkellä ole riittäviä edellytyksiä tehdä ydinenergiain 11 §:n tarkoittamaa periaatepäätöstä

käytöstäpoistojätteiden loppusijoitustilan rakentamisesta” on ydinenergiain 11 §:n vastainen. On vastuutonta antaa lupa rakentaa ydinvoimala ennen kuin käytöstäpoistojätteiden loppusijoitus on ratkaistu.

Edellä olevan perusteella katsomme,

että valiokunnan olisi tullut esittää lausuntoon seuraavaa: ”Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta esittää kunnioittavasti, että käsiteltävänä oleva valtioneuvoston päätös on kumottava.”

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 1993

Hannele Luukkainen
Juhani Alaranta

Tuulikki Hämäläinen
Håkan Malm
Pentti Lahti-Nuuttila

Timo Laaksonen
Mirja Rynnänen